

***Pippi Uzunçorap* Örneğiyle Çocuk Kitabı Çevirilerinde Politik Doğruluğun Önemi**

Mihriban Şevval Topal , İzmir – Dilek Altınkaya Nergis , İzmir

 <https://doi.org/10.37583/diyalog.1499799>

Öz

Çocuk kitaplarının her ne kadar edebi yönü olsa da çocukların gelişimine katkıda bulunmalarından ötürü eğitici bir yanı da vardır. Çocuklar okudukları ve gördüklerini sorgulamadan benimsediklerinden dolayı çocuk kitaplarının çevirileri özenle ele alınmalıdır. Zaman içinde dilde yaşanan değişiklikler çocuk kitaplarının yeniden gözden geçirilmesi ve güncellenmesi ihtiyacını doğurabilir. Bu bağlamda araştırmada *Pippi Uzunçorap* adlı çocuk kitabında bulunan ırkçı ve “ötekileştirici” ifadelerin Almanca, İngilizce ve Türkçe dillerinde seçilen yeniden çevirilerinde nasıl aktarıldığı incelenecektir. Yeniden çevirilerin değerlendirilmesinde Katharina Reiss’in çeviri eleştirisi modeli araştırmanın yöntemini oluşturmakla beraber “politik doğruluk” kavramı üzerinden de yeniden çevirilerdeki yapılan değişiklikler değerlendirilecektir. İlk olarak Reiss’in modeline göre metnin türü belirlenmiş daha sonra da yeniden çevirilerde yapılan dilsel değişiklikler incelenmiş ve son olarak da yeniden çevirilerdeki ifadelerin tarihsel açıdan incelenmesi yapılmıştır.

Araştırmanın sonunda çevirmenlerin “politik doğruluk” kavramını çeviri eğitiminin önemini de dikkate alarak çocuklar için ötekileştirmeden uzak eserler üretebilmek için daha geniş bir perspektiften ele almaları gerektiği ve sürdürülebilir bir eğitim için ne kadar önemli olduğu ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: *Politik doğruluk, yeniden çeviri, çeviri eleştirisi, Katharina Reiss, Pippi Uzunçorap.*

Abstract (English)

The Importance Of Political Correctness In Children’s Books’ Translations With The Example Of Pippi Longstocking

Children’s books have educational aspect as much as literary aspect for contributing to children development. Since children interiorize what they read and see without questioning them, translating children’s books should be handled with utmost care. In this context, it will be analysed how the racist and “marginalizing” phrases existing in the children’s book called *Pippi Longstocking* have been transferred in two chosen retranslations of German, English and Turkish languages. While Katharina Reiss’ translation criticism model has been chosen as the method of the study, the changes made in the retranslations will be investigated in the frame of the term “political correctness”. Through Reiss’ model, the type of the book has been determined first. Thereafter linguistic elements in retranslations have been analysed. Lastly extralinguistic elements in retranslations have been investigated from a historical perspective.

In conclusion, the study has revealed that translators should handle the term “political correctness” in a broader manner taking into account the importance of translation education in order to produce texts

that have non-marginalizing elements for children and to lay out how important political correctness is for a sustainable education.

Keywords: *Political correctness, retranslation, translation criticism, Katharina Reiss, Pippi Longstocking.*

EXTENDED ABSTRACT

Children's books are crucial for their education as they can easily influence the way children perceive the world and what kind of individual they may become in the future. Thus, translating children's books is a meticulous process in which a translator has to take into account various factors such as children's age, interests, attention and imagination. It is of great importance that translators should choose words and what they want to express carefully and sometimes they have to take initiatives to make changes suitable to requirements of the time.

In this context, German, English and Turkish retranslations of Astrid Lindgren's famous children's book *Pippi Långstrump* (1945), which has raised controversy for having racist expressions over the years, will be analysed within the frame of the concept 'political correctness'. The aim of the research is to reveal what changes are made to these expressions and to see if changes made are sufficient for translations to be considered as non-marginalizing for children's perception. The study also aims to point out that political correctness is a concept that should be taken into account and included in academic translation education.

The research involves a comparison of two different retranslations of the book in each three languages. Hence, Katharina Reiss' translation criticism model (1986) has been chosen as the theoretical framework of the study. Reiss' model is not a one-dimensional model: besides linguistic elements in a text, extralinguistic elements that may have a role in the translation process should be analysed for a wholistic conclusion. Reiss relates extralinguistic elements to the context in which the translation is made. These are elements such as time, place, the current situation, subject and reader etc. Even though Reiss gives importance to the source text and culture in her earlier works, she redirects the focus to the target culture. She prioritizes the function of a text mostly but the function of a translated text does not have to be the same as in the original text. This ultimately makes Reiss' model more flexible and more applicable to target culture. Therefore, it is considered suitable for the study.

Based on Reiss's model, it can be considered that the book has not only expressive function but also informative function because it is a children's book. After determining the text's function, linguistic elements are analysed. It has been observed in this section that the racist expressions existing in older retranslations have been changed in the most recent retranslations in each three languages. However, it has been also noted that the colonialist images created about cultures and countries apart from one-word marginalizing expressions remain the same in the retranslations. In the last part, extralinguistic elements are examined i.e. expressions are analysed from a historical and spatial perspective.

As for the results of the study, linguistic changes in the retranslations are made based on the fact that the older retranslations are outdated and the language in them needs to be updated. This need emerges as the texts are handled through the concept of political correctness. When the period in which the translations are taken into account, some words chosen within the framework of political correctness are criticized for their changing meanings over time. As a result, expressions which are accepted as racist or colonialist stereotypes images now, are seen "normal" at times when they first emerged.

Raising conscious individuals to a global world is through children education. One of the most significant findings of the study is that political correctness is applied only at the word level; however political correctness should be taken in a much broader perspective in order to produce a non-marginalizing translation. This highlights the pressing role of political correctness in translation field because source texts are usually treated as sacred and translators are expected to make little to no changes in the process. That is why political correctness is an important concept that needs to be addressed more in the context of retranslation.

*Söz uçmaz,
uçsa masal olmazdı!*
(Necdet Neydim)¹

Giriş

Günümüzde çevirinin tanımının değişen paradigmalarda birlikte sosyo-kültürel faktörler tarafından şekillendiğini görmek mümkündür (bkz. Colina 2015). En önemli sosyo-kültürel faktörlerden biri ise dilin aslında dinamik bir varlık olduğu ve zaman içerisinde gelişmesi ve değişmesidir. Toplumların konuştukları dilde kullandıkları kelimeler ve ifadeler anlamını yitirebilir veya çok farklı anlamlar kazanabilir. Dil dinamiğinin değişim gösterdiği yerde çevirinin de yerinde sayması beklenemez. Dolayısıyla insanların küresel dünyada hızla değişen değer ve algıların çevirilerle de güncellenmesi gerekmektedir. Profesyonel bir çevirmenin hayatı boyunca öğrendiklerini uygulayabileceği sürdürülebilir bir eğitim alması ancak bahsi geçen çok boyutlu bir düşünce biçimine sahip olmasıyla gerçekleşebilir (Doğan 2018).

Yeniden çeviriler vaka incelemesinin veri kaynağı olduğundan araştırmada değinilmesi gereken bir kavramdır. Yeniden çeviri, çeviri alanında çok tartışmalı olmakla beraber en basit haliyle bir metnin aynı dilde çeşitli sebeplerle yeniden yazılmasını içeren bir süreçtir (Koskinen / Paloposki 2010). Politik doğruluk kavramı ise yeniden çevirilerde önemli bir rol oynamaktadır. Politik doğruluk; ırkçı, cinsiyetçi ve farklı kültürlere ait değerleri aşağılayıcı ifadelerin ötekileştirme olmaması adına incitici olmayan ifadelerle değiştirilmesi olarak tanımlanabilir (Demoiny / Baggett / Strunk 2020). Bu amaçla *Pippi Uzunçorap* adlı çocuk kitabının Almanca, İngilizce ve Türkçe dillerinde seçilen iki farklı yeniden çevirilerinde tartışmaya yol açan ırkçı ve sömürgeci basmakalıp imajların politik doğruluk kavramı çerçevesinde nasıl aktarıldığı ve ortaya çıkan farklılıklarda çevirmenlerin politik doğruluk kavramını hangi düzeyde benimsendiği araştırmanın odağına koyulmuştur.

Metodoloji olarak ise *Pippi Uzunçorap* adlı eserin Türkçe, İngilizce ve Almanca çevirileri karşılaştırılacağından dolayı çeviri eleştirisi yapmaya uygundur. Araştırmada Reiss'ın çeviri eleştirisi modelinin yanı sıra çeviri metinlerin değerlendirilmesi yapılırken “politik doğruluk” kavramı üzerinden ilerlenecektir.

İlk olarak Sovyet Rusya'daki Komünist Parti'nin politikalarına olan sıkı bağlılığı ifade eden politik doğruluk kavramı politikanın dışında farklı araştırma alanlarına da girmiştir. Bu bağlamda Glenn Loury *Self-Censorship in Public Discourse* (1994) adlı kitabında “politik doğruluk rejimi”ni şu şekilde açıklar:

---

¹ Necdet Neydim (2022), Cumhuriyet Kitap Eki bkz: (<https://www.cumhuriyet.com.tr/kultur-sanat/soz-ucmaz-ucsa-masal-olmazdi-necdet-neydimin-yazisi-1936573>) (En Son Erişim: 13.04.2024)

Alıcıların, kendilerini ‘yanlış’ bir şekilde ifade eden göndericilere istenmeyen nitelikler yüklediği ve sonuç olarak gönderenlerin bu tür ifadelerden kaçındığı, belirli bir topluluk içindeki ifade ve çıkarımın denge modeli.² (Loury 1994: 435)

Görüldüğü üzere politik doğruluğa ulaşmak belli sosyal uygulamaların gerçekleşmesiyle olur. Bu sebeple en önce dilin doğru kullanılması ve dolayısıyla çevirilerin bu bilinçle yapılması çevirmenlerin akademik çeviri eğitimi hayatları boyunca kazanmaları gereken bir özelliktir. Çevirmenin bu bağlamda çevireceği metnin okurunu düşünerek okur tarafından aşağılayıcı olarak görülebileceği ifadelerin yerine kimseyi ötekileştirmeyecek kimseyi incitmeyecek günümüz küresel dünya ihtiyacına göre adapte olmuş modern kavramları kullanması gerekecektir. Tarihsel çerçevede düşündüğümüzde bir metinde zamanında doğal veya normal görünen ama çevirinin yapıldığı zamanda artık uygun görülmeyen ifadeleri çevirmenin değiştirmesi de beklenir.

Türkiye’ye baktığımızda politik doğruluk kavramının henüz yeni gelişmekte olduğu düşünüldüğünde kavram üzerine yapılan çalışmalar az sayıdadır. Abdülkerim Tunç’un doktora tezi³ (2023) politik doğruluk kavramının kapsamlı olarak kullanıldığı çalışmaya tek örnektir. Tunç, Amerikan sinema anlatılarında ideolojilerin nasıl geliştiğini politik doğruluk kavramı üzerinden ele almaktadır. Çocuk edebiyatının çevirisi üzerine ise Dilek Altinkaya Nergis ve Büşra Hacıköylü, makalelerinde (2023) verilen örnekler üzerinden politik doğruluk kavramının çocuk edebiyatı üzerindeki önemini ve gerekliliğini vurgulamışlardır. Şirin’in de (2007) dediği gibi özellikle çocuk edebiyatındaki metinlerin çevirisi çocukların eğitimi açısından hayati olduğundan ayrı bir titizlik göstermek gerekir:

Çocuk edebiyatı, temel kaynağı çocuk ve çocukluk olan; çocuğun algı, ilgi, dikkat, duygu, düşünce ve hayal dünyasına uygun; çocuk bakışını ve çocuk gerçekliğini yansıtan; ölçüde, dilde, düşüncede ve tiplerde çocuğa göre içeriği yalın biçimde ve içtenlikle gerçekleştiren; çocuğa okuma alışkanlığı kazandırması yanında, edebiyat, sanat ve estetik yönünden gelişmesine katkı sağlayan, çocuğu duyarlı biçimde yetişkinliğe hazırlayan bir geçiş dönemi edebiyatıdır. (Şirin 2007: 16)

Çocuklar belli bir yaşa kadar doğruyu ve yanlış ayırt etme eğilimi gösteremediklerinden kendilerine verilen her bilgiyi doğrudan özümserler. Dolayısıyla çocuk kitaplarındaki her türlü ırkçı ve cinsiyetçi ifade onların bu ifadeleri olağan olarak algılamasına sebebiyet verebilir. Söz konusu ötekileştirici ifadeler de ilerideki tutumlarını ve nasıl birer yetişkin olacaklarını etkileyeceğinden, çocuk edebiyatında kullanılan dil veya çeviri dili politik doğruluk çerçevesinde düşünülmeli ve filtrelenmelidir.

Bu doğrultuda Astrid Lindgren’in 1945 yılında basılan ve İsveççe yazılan *Pippi Långstrump* (Pippi Uzunçorap) adlı çocuk kitabında bulunan ırkçı ifadelerin Türkçe, İngilizce ve Almanca çevirilerinde hem geçmişte hem günümüzde nasıl verildiği ve politik doğruluk kavramının çocuk edebiyatındaki yerinin önemi çocuk eğitimi ele alınarak tartışılmaya çalışılacaktır.

Pippi Uzunçorap eseri, annesi bir melek ve babası bir kral olan Pippi adlı kızın maceralarını anlatır. Pippi tek eliyle atını kaldıracak kadar güçlü, korkusuz ve

² Aksi belirtilmediği sürece tüm çeviriler yazarlar tarafından yapılmıştır.

³ Tunç, Abdülkerim (2023): *Popüler Amerikan sinemasında bir ideoloji olarak politik doğruluk*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

yaramaz bir kızdır. Yeni taşındığı köyde komşularının çocukları Annika ve Tommy ile arkadaş olur ve beraber dünyayı gezerler. Eserin araştırmannın veri kaynağı olarak seçilmesinin öncelikli sebebi ise içinde barındırdığı ırkçı ifadelerdir. Eserde bulunan ırkçı ifadelerin aktarımında geçmişten bugüne nasıl bir değişiklik geçirdiği ve bu değişikliklerin çocuk eğitimi açısından önemini ortaya çıkarmak için uygun bir kaynak olarak ele alınmıştır. Araştırmada yeterli sonuç vereceği düşünüldüğünden dolayı *Pippi* serisinin yalnızca ilk kitabı veri kaynağı olarak seçilmiştir.

Özgün Eser:

Yazar	Yıl	Orijinal Eser Başlık	Yayınevi
Astrid LINDGREN (İsveççe)	1945	Pippi Långstrump	Rabén & Sjögren

Tab. 1: Kaynak metin (KM)

İlk Çevirileri:

Kitabın ilk defa yapılan Almanca, İngilizce ve Türkçe çevirileri aşağıda sırasıyla tablo halinde verilmiştir:

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Cäcilie HEINIG (Almanca) (EMA)	1949	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Florence LAMBORN (İngilizce) (EMİ)	1950	Pippi Longstocking	Viking Press
Sümer İŞGÖR/Hale KUNTAY (Türkçe) (EMT)	1975	Uzunçorap	Arkadaş Yayınları

Tab. 2: Erek metin Almanca (EMA), Erek metin İngilizce (EMİ) Erek metin Türkçe (EMT)⁴

Pippi Uzunçorap ilk defa 1945'te basıldıktan 4 yıl gibi kısa bir süre sonra Almanca'ya Cäcilie Heinig tarafından *Pippi Langstrumpf* adıyla çevrilmiş ve Friedrich Oetinger yayınevi tarafından basılmıştır. *Pippi Uzunçorap*'ın şu anki Almanca çevirileri hâlâ bu yayınevinden çıkmaktadır. İngilizce'ye ise ilk olarak Amerika'da 1950'de *Pippi Longstocking* adıyla Florence Lamborn tarafından çevrilmiş ve Viking Press tarafından basılmıştır. Türkçe'ye ilk defa ne zaman çevrildiği kesin olmamakla birlikte bulunan en eski basım 1975 yılında Arkadaş Kitaplar tarafından basılmış, Sümer İşgör ve Hale Kuntay tarafından çevrilmiş olan *Uzunçorap* adlı kitaptır.

Araştırmannın niteliği *Pippi Uzunçorap*'ın üç dildeki yeniden çevirileri üzerine olduğu için bahsi geçen üç dilde eserin yıllar içindeki basımları aşağıda tablo halinde verilecektir.

⁴ Erek metin Almanca (EMA), Erek metin İngilizce (EMİ) Erek metin Türkçe (EMT) bundan sonra parantez içindeki kısaltmaları ile anılacaktır.

Eserin Almanca Basımları (EMA):

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Cäcilie HEINIG	1949	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	1967	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	1987	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	1988	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	2004	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	2007	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	2008	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG	2020	Pippi Langstrumpf. Alle Abenteuer in einem Band	Friedrich Oetinger

Tab. 3: Erek metin Almanca (EMA) basım yılları

Pippi Uzunçorap'ın Almanca çevirilerinin yıllar içerisindeki basımlarına bakıldığında aynı yayınevinden çıktığı görülmektedir. Ağırlıklı olarak çocuk ve gençlik edebiyatı kitaplarını basan Friedrich Oetinger Yayınevi *Pippi Uzunçorap*'ı Almanya'da ilk defa yayımladığı için yayınevinin en önemli eserlerinden biridir. Yayınevi, *Pippi Uzunçorap*'ın 75.'inci yılına özel en güncel baskısını 2020 yılında üç kitabı tek bir ciltte toplayarak *Pippi Langstrumpf. Alle Abenteuer in einem Band* adıyla çıkarmıştır. Almanca basımlarda dikkati çeken diğer bir nokta da yayınevinin değişmediği gibi çevirmenin de değişmemiş olmasıdır.

Eserin İngilizce Basımları (EMİ):

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Florence LAMBORN	1950	Pippi Longstocking	Viking Press
Edna Hurup	1954	Pippi Longstocking	Oxford Uni. Press
Florence LAMBORN	1972	Pippi Longstocking	Scholastic Book Services
Florence LAMBORN	1982	Pippi Longstocking	Puffin Books
Florence LAMBORN	2006	Pippi Longstocking	Penguin Books
Tiina NUNNALLY	2007	Pippi Longstocking	Viking Press
Marianne TURNER	2015	Pippi Longstocking	Oxford Univ. Press

Tab. 4: Erek metin İngilizce (EMİ) basım yılları

Eserin Amerika'daki İngilizce basımlarını Florence Lamborn çevirmiş olup 2006 yılına kadar ilk çevirinin yeniden basıldığı ancak yayınevlerinin değiştiği gözlemlenmektedir. İngiltere'deki ilk basımı olan 1954 örneğinde çevirmen değişmiş ve yıllarca Edna Hurup'un çevirisi Oxford University Press tarafından basılmıştır. Güncel çevirilerde ise artık çevirmenlerin de değiştiği görülmektedir.

Eserin Türkçe Basımları (EMT):

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Sümer İŞGÖR/ Hale KUNTAY	1975	Uzunçorap	Arkadaş Yayınları
Sümer İŞGÖR/ Hale KUNTAY	1977	Uzunçorap	Arkadaş Yayınları
Sümer İŞGÖR/ Hale KUNTAY	1979	Uzunçorap	Arkadaş Yayınları
Şahin ALPAY	1984	Pippi Uzunçorap Issız Köşkte	Can Yayınları
Şahin ALPAY	1991	Pippi Uzunçorap Issız Köşkte	Can Yayınları
Gürkan UÇKAN	1998	Uzun Çorap Pippi	Kültür Bakanlığı Yay.
Şahin ALPAY	1999	Pippi Uzunçorap Issız Köşkte	Can Yayınları
Şahin ALPAY	2004	Pippi Uzunçorap Issız Köşkte	Can Yayınları
Ali ARDA	2007	Pippi Uzunçorap	İthaki Yayınları
Ali ARDA	2017	Pippi Uzunçorap	Pegasus Yayınları
Ali ARDA	2021	Pippi Uzunçorap	Pegasus Yayınları

Tab. 5: Erek metin Türkçe (EMT) basım yılları

Üç dil örneğinde *Pippi Uzunçorap*'ın Türkçe çevirilerinde çevirmenin, eserin isminin ve yayınevini en sık değiştiği görülmektedir. Almanca basımlarına kıyasla Türkçe basımlarının farklı çevirmen, yayınevi tarafından yapılmasının altında çeşitli sebepler yatabilir. Yayınevlerinin ekonomik şartları gözeterek daha çok kâr elde etmek amacıyla zamanın popüler olan eserlerini çevirip basmak istemeleri bu sebeplerden biri olabilir. Ayrıca İngilizce ve Almanca ilk çevirilere kıyasla eserin Türkiye'de 30 yıl gibi çok uzun bir süre sonra basılmış olması da dikkat çekicidir. Bu durum Türkiye'de çocuk edebiyatına yetişkin edebiyatı kadar önem verilmemesinden kaynaklanabilir (Levent 2010).

İnceleme İçin Seçilen Basımlar:

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Cäcilie HEINIG EMA1	2004	Pippi Langstrumpf	Friedrich Oetinger
Cäcilie HEINIG EMA2	2020	Pippi Langstrumpf. Alle Abenteuer in einem Band	Friedrich Oetinger

Tab. 6: Erek metin Almanca'dan (EMA) irdelenecek eserler

Yukarıdaki tabloda araştırma için seçilen iki Almanca basım verilmiştir. Bu iki basımın seçilmesindeki en önemli sebep Friedrich Oetinger'in 2009 yılından sonra *Pippi Uzunçorap* ve *Küçük Cadı* gibi önemli çocuk eserlerinde bulunan ırkçı ifadeleri değiştirmeye gitmesidir. Bu değişime öncülük eden gelişme ise Eski Almanya Aile Bakanı Kristina Schröder'in kendisi ile yapılan bir röportajda ırkçı ifadeler içeren *Pippi Uzunçorap* gibi kitapları çocuklarına okurken bu ifadeleri değiştirdiğini söylemesi olmuştur (bkz. Zeit 2015). Yayınevini bu yaklaşımı Türkiye'de de haber olmuş ve

Hürriyet gazetesinde (2013) Alman yayınevlerinin çocuk kitaplarındaki ırkçı ifadelerin değiştirilmesinden bahsedilmiştir. Bu nedenle seçilen basımlarda farklılık olma ihtimali yüksektir. İncelemede 2004 yılındaki basım **EMA1** ve 2020 yılındaki basım ise **EMA2** olarak adlandırılacaktır.

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Edna Hurup EMİ1	1954	Pippi Longstocking	Oxford University Press
Tiina NUNNALLY EMİ2	2007	Pippi Longstocking	Viking Press

Tab. 7: Erek metin İngilizce'den (**EMİ**) irdelenecek eserler

İngilizce basımlarında Oxford Yayınevi'nden çıkan ve Edna Hurup tarafından çevrilmiş 1954 basımı ve Viking Press'ten çıkan ve Tiina Nunnally tarafından çevrilmiş 2007 basımı seçilmiştir. New York Times gazetesinin bir haberinde (2014) *Pippi Uzunçorap*'ın ilk basımlarının ırkçı ve ötekileştirici ifadeler içerdiğini ancak 2000'li yıllardan itibaren gelen eleştiriler üzerine yayınevlerinin bu ifadeleri değiştirdikleri anlatılır. İncelemede 1954 basımı **EMİ1** ve 2007 basımı **EMİ2** olarak adlandırılacaktır.

Çevirmen	Yıl	Başlık	Yayınevi
Şahin ALPAY EMT1	1999	Pippi Uzunçorap Issız Köşkte	Can Yayınları
Ali ARDA EMT2	2021	Pippi Uzunçorap	Pegasus Yayınları

Tab. 8: Erek metin Türkçe'den (**EMT**) irdelenecek eserler

Türkçe basımlarında Can Yayınları'ndan çıkan ve Şahin Alpay tarafından çevrilmiş 1999 basımı ve Pegasus Yayınları'ndan çıkan ve Ali Arda tarafından çevrilmiş 2021 basımı seçilmiştir. İncelemede 1999 basımı **EMT1** ve 2021 basımı **EMT2** olarak adlandırılacaktır.

Erek metin incelemesine geçmeden önce *Pippi Uzunçorap*'ın ilk başta metin türünün belirlenmesi gerekmektedir. Reiss'in da belirttiği üzere metnin türü ve işlevinin çeviri eleştirisi yapılırken nasıl değerlendirilebileceğine ilişkin yön verici bir etkisi olacaktır. *Pippi Uzunçorap* adlı çocuk kitabı öncelikli olarak bir edebi eser olduğundan Reiss'in sınıflandırmasına göre anlatımcı metin türü grubundadır. Çocuk edebiyatının çocukların hayal gücünü ve düşünsel yeteneklerini geliştirirken dilsel gelişimine destek olma gibi bir özellikleri de vardır (Yalçın / Aytaş 2002). Çocuk kitaplarının edebi bir yanı olduğu kadar öğretici yönünün de baskın olduğu kesindir. Özellikle küçük yaşlarda çocukların dilsel alışkanlıklarının ve kelime hazinelerinin nasıl şekilleneceği okudukları kitaplara da bağlıdır. Bir sonraki bölümde çocuk kitaplarının öğretici özellikleri de göz önüne alınarak politik doğruluk kavramı ile metindeki dilsel öğeler değerlendirilecektir.

*Pippi Uzunçorap*⁵ ırkçı ifadeler içermesi sebebiyle sıklıkla eleştirilmiştir.⁶ Federal Almanya Protestan Kadınlar Derneği'nden feminist bir teolog olan Eske Wollrad eserin “sömürgeci ırkçı basmakalıp düşünceler” ile dolu olduğunu söylemiştir (Flood 2011). Dolayısıyla incelemede eserin seçilen Almanca, İngilizce ve Türkçe çevirilerinde bahsi geçen ayrıştırıcı ifadelerin nasıl verildiği ve bu ifadelerin politik doğruluk açısından değiştirilip değiştirilmediği incelenecektir.

Örnek 1:

EMA1	1) Mein Vater ist ein Negerkönig . (s.10) 2) dann werde ich eine Negerprinzessin . (s.10)
EMA2	1) ... mein Papa ist ein Südseekönig . (s. 10) 2) dann werde ich eine Südseeprinzessin . (s. 10)
EMİ1	1) My father is a Cannibal king . (s. 2) 2) then I shall be a Cannibal princess . (s. 2)
EMİ2	1) ... my pappa is king of the natives .(s. 8) 2) then I'll be a native princess . (s. 2) ???
EMT1	1) ... babam da Zenciler kralıdır . (s. 8-9) 2) ben de Zenciler prensesi olacağım. (s. 9)
EMT2	1) ... babam Büyük Okyanus'un Kralı ... (s. 12) 2) Ben de Büyük Okyanus'un Prensesi olacağım. (s. 12)

Tab. 9: Örnek 1: “Zenci Kral/Prenses”

Örnek 1’de gösterilen ve özgün eser “zenci” olarak nitelendirilen Güney Afrika halkının üç dildeki farklı iki basımlarında bu ifadenin nasıl verildiği incelenecektir. İlk olarak Almanca çevirilere baktığımızda ilk cümlede EMA1’de “Negerkönig” (Zenci Kral) olarak çevrildiği görülmektedir. En güncel basım olan EMA2’de ise “Negerkönig” yerine “Südseekönig” (Güney Deniz Kralı) kullanıldığı görülür. İkinci cümlede de yine zenci kullanımına örnek olarak EMA1’de Pippi için “Negerprinzessin” (Zenciler Prensesi) denilirken, EMA2’de “Südseeprinzessin” (Güney Deniz Prensesi) şeklinde değiştirilmiştir. Aynı yayınevinden çıkan bu iki basımda ırkçı ifadenin değiştirilmesi daha önce de belirtildiği gibi yayınevinin 2009’da aldığı kararla ilgilidir.

⁵ Özgün eserin basımını yapan Raben & Sjögren Yayınevi eserin 6-9 yaş grubu çocuklar için uygun olduğunu belirtmiştir (Bkz: <https://www.rabensjogren.se/bok/9789129696370/boken-om-pippi-langstrump#:~:text=En%20rolig%20aktivitetsbok%20i%20ett,fr%C3%A5n%204%20%C3%A5r%20och%20upp%C3%A5t!&text=Recept%20fr%C3%A5n%20ber%C3%A4ttelserna%20om%20Pippi,hela%20familjens%20favorit%20David%20Sundin!>) (En Son Erişim: 03.05.2024)

⁶ Bkz: Hennig Hübert (2011). *Südseekönig statt Negerkönig*. (<https://www.deutschlandfunk.de/suedseekoenig-statt-negerkoenig-100.html>) (En son Erişim: 10.03.2024)); veya Jan Fleischhauer (2023). *Auf dem Weg zur Trottelssprache*. (<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/warum-kinderbuecher-politisch-korrekt-umgeschrieben-werden-a-878115.html>) (En Son Erişim: 10.03.2024)

İngilizce çevirilere baktığımızda 1954'te basılan versiyonu olan EMİ1'de ilk cümle için Pippi'nin babası için "Cannibal King" (Yamyamlar Kralı) ve yeni basımlarından EMİ2'de ise "King of the Natives" (Yerliler Kralı) dediği görülmektedir. İkinci cümlede de aynı şekilde EMİ1'de Pippi için "Cannibal Princess" (Yamyamlar Prensesi) denirken, EMİ2'de "Native Princess" (Yerliler Prensesi) olarak değiştirilmiştir. İngilizce basımlarda dikkat çekici olan nokta kitabın çok eski bir basımı olan 1954 versiyonunda aslen "zenci" olan kelime yerine "cannibal" (yamyam) kelimesinin kullanılmış olmasıdır. Almanca basımlarında ırkçı ifadelerin ötekileştirici olmayan ifadelerle değiştirilmesi 2000'li yıllarda olmuştur. Ancak İngilizce 1954 basımında ırkçı ifadenin değiştirildiği görülür. Yapılan değişikliklerle beraber metin, orijinalinde "zenci" anlamını veren "nigger" kelimesini içermese de Güney Afrikalı insanlara karşı hâlâ ötekileştirici bir ifade olan "yamyam" kelimesini barındırmaktadır. Bahsi geçen ifadenin siyahi insanlar için yarattığı imaj düşünüldüğünde çok daha aşağılayıcı bir ifade olduğu söylenebilir. EMİ2'de verilen "native" (yerli) ifadesi daha önceki basımlarda kullanılan "yamyam" kelimesinin belli bir gruba karşı olumsuz ve ayrıştırıcı etkisinden kurtulmak için tercih edilmiştir diyebiliriz. Ancak bu ifade bazen yerli olarak tanımlanan insanların gelişmemiş ve medeniyet görmemiş şeklinde ötekileştirici bir anlam ortaya çıkarabilir.

Türkçe çeviriler incelendiğinde EMT1'deki ilk cümlede Pippi'nin babası "Zenciler Kralı" ve EMT2'deki en güncel basımında "Büyük Okyanus'un Kralı" olarak tanımlanır. İkinci örnekte de benzer şekilde EMT1'de Pippi için "Zenciler Prensesi" ve EMT2'de "Büyük Okyanus'un Prensesi" ifadeleri kullanılmıştır. Almanca ve İngilizce basımlarda görülen değişiklik Türkçe basımlara da yansımıştır.

Yeniden çevirilerde yapılan değişikliklerin temelde bir sebebi olmaktadır. Bu örnekten varabileceğimiz sonuç yukarıda *Pippi Uzunçorap*'ın çevirilerinin yapıldığı üç dilde de kullanılan ırkçı veya ötekileştirici ifadelerin çevrildikleri zamanda olumsuz anlam taşımaması ve olağan ifadeler olarak görülmesinden kaynaklanabilir. Bahsi geçen ifadeler zaman içerisinde siyahi insanlar için aşağılayıcı ve ötekileştirici ifadeler olarak algılanmaya başlandığı için çevirmenler zamanın ihtiyaçlarına bağlı kalarak güncel çevirilerde bu ifadeleri değiştirmişlerdir. Ancak değinilmesi gereken başka bir nokta da özellikle bu örnekte Kral olarak tanıtılan Pippi'nin babasının aslında kral olmamasıdır. Kral denildiği zaman meşru bir kraliyetin olduğu anlaşılır fakat Pippi'nin babası köle ticareti yapan bir deniz tüccarıdır. Dolayısıyla "kral" kelimesi ile romantize edilen karakterin çevirilerde uygun karşılığı verilmediği ve farklı şekilde ifade edilebilir olduğuna dikkat çekilmektedir.

Örnek 2:

EMA1	„Malli war so dreckig, daß es eine richtige Freude war, sagte Großmutter. Lange Zeit hat Großmutter geglaubt, daß sie eine Negerin wäre, weil sie so eine dunkle Haut hatte, aber das war wahrhaftig nur der allerwaschechteste Dreck. “ (s. 79)
EMA2	“Malin war so ungeheuer dreckig, dass es eine richtige Freude war, sagte Großmutter. Lange Zeit hat Großmutter geglaubt, dass sie eine Eingeborene wäre, weil sie so eine dunkle Haut hatte, aber das war wahrhaftig nur der allerwaschechteste Dreck. “ (s. 82)

EMİ1	“Malin was so outrageously dirty that it was a joy to see her, Grandmother said. For the longest time Grandmother thought she had a very dark complexion but, honest and true, it was nothing but dirt that would wash off. ” (s. 149)
EMİ2	“Grandma said that Malin was so grubby and grimy that it was a sight to behold. For a long time Grandma thought that she actually had dark skin , but it was all just dirt that could be washed right off. ” (s. 160)
EMT1	“Anneannem, ‘Malin eşi görülmemiş pislikte bir domuzdur’ derdi. Aslında anneannem, Malin’in bir Zenci kızı olduğunu sanırdı, çünkü derisi o kadar koyu renkliydi ki. Ama bu koyu renk, elbette ki pislikten ileri geliyordu. ” (s. 105)
EMT2	“Malin öyle kirli biriydi ki evlere şenlik, derdi anneannem. İlk başta derisinin siyah olduğunu düşünmüş ama yıkandığında teninin kömür karası değil, kir karası olduğunu görmüş.” (s. 112)

Tab. 10: Örnek 2: “zenci kızı/koyu renk”

Bu örnekte bir etnik sınıfa dair nasıl bir imaj çizildiği önemli bir örnek teşkil etmektedir. İlk örnekte olduğu gibi yine “zenci” kelimesinin nasıl bir değişim geçirdiği ve devamında bu ırka mensup insanlarla ilgili yapılan yakıştırmaların söz konusu imajı nasıl güçlendirdiği bahsi geçen örneği önemli kılmaktadır. Bağlamla ilgili bilgi vermek gerekirse Pippi anneannesinin eski hizmetçisi Malin hakkındaki düşüncelerini ifade eder. Genel olarak pis bir kadın olduğunu ve anneannesinin ilk başta Malin’i bir siyahi zannettiği ancak kadın yıkandığında bunun cildinin rengi değil aslında kir olduğu aktarılır. EMA1’deki çeviriye baktığımızda Malin için “Negerin” (Zenci) ve EMA2’de ise “Eingeborene” (yerli, aborjin) denildiği görülür. Yerli kelimesi bir önceki örnekte EMİ2’de verilen “native” gibi bir yapıdır. Her ne kadar EMA2’deki “Eingeborene” kelimesi “Negerin” kelimesi gibi ırkçı bir ifade olmasa da yerli denerek Güney Afrika halkının ötekileştirildiği açıktır. Bu ifadeyle onların Batılılar tarafından henüz medeniyete ulaşmamış topluluk oldukları düşünülmektedir. Öte yandan cümlenin devamında Malin’in hem EMA1 hem de EMA2’de “dunkle Haut” (koyu ten) ifadesiyle siyahi olduğu düşünülmüştür. Buradaki kelime seçimlerinde ayrımcılık yer almasa da daha sonra Malin’in koyu tene sahip olmadığı sadece “kirli” olduğu belirtilmesiyle siyahi insanlara yönelik yaratılan imaj ötekileştirici boyuttadır ve dil içi çevirisi politik doğruluk açısından uygun değildir. Çünkü EMA’de ırkçı ifade kullanılmakla kalmamış aynı zamanda siyahilerin kirli ve pis olduklarına ilişkin bir bağdaştırma kurulmuştur. EMA2’de ırkçı bir kelime olmasa da aynı ilişkilendirme eserin yeni basımda da yeniden yer verilmiştir.

İngilizce çevirilere baktığımızda hem EMİ1 hem de EMİ2’de ırkçı ifade “nigger”ın (zenci) yer almadığı görülür. Bunu yerine Malin için “dark complexion” (koyu ten) ve “dark skin” (koyu ten) ifadeleri kullanılmıştır. Ancak Malin üzerinden “koyu tenlilerin” “pis” olduğu ilişkisi bu çevirilerde de bulunmaktadır. Türkçe çeviriler için Malin’e yönelik EMT1’de “zenci” kelimesi ve EMT2’de “derisi siyah” ifadesi kullanılmıştır. Ancak metnin devamında “koyu rengin pislikten geldiği” ve “teni kömür karası değil kir karası” ifadeleriyle siyahilerin pis olduğu düşüncesi diğer dillerdeki çevirilerde de olduğu gibi pekiştirilmiştir ve politik doğruluk açısından uygun değildir. Ayrıca EMA1 ve EMT1 ırkçı ifadelerin en net verildiği çeviriler olarak ortaya çıkmıştır. Politik doğruluk düşüncesi üzerinden ırkçı ifadelerin düzeltildiği çevirilerde (EMA2,

EMİ1, EMİ2, EMT2) sadece kelimeler üzerinden değişiklik yapıldığı yaratılan genel imajdaki ırkçılıkta değişiklik yapılmadığı ortaya çıkmıştır.

Örnek 3:

EMA1	“Will ich euch sagen, daß es in Nicaragua keinen einzigen Menschen gibt, der die Wahrheit sagt. Sie lügen den ganzen Tag.” (s. 13)
EMA2	“Will ich euch sagen, dass es im Kongo keinen einzigen Menschen gibt, der die Wahrheit sagt. Sie lügen den ganzen Tag.” (s. 16)
EMİ1	“I can tell you that in Belgian Congo there isn't a single person who tell the truth. They tell fibs all day and everyday.” (s. 7)
EMİ2	“Let me tell you that in the Congo there isn't a single person who tells the truth. They tell lies all day long.” (s. 17)
EMT1	“ Kongo'da doğru konuşan tek bir kişi bile yoktur. Bütün gün yalan uydururlar. ” (s. 13-14)
EMT2	“ Belçika Kongosu'nda doğru söyleyen tek bir insan bile yok, biliyor musunuz? Bütün gün yalan söylerler. ” (s. 18)

Tab. 11: Örnek 3: “Kongolular”

Tommy ve Annika bir konuyla ilgili Pippi'nin yalan söylediğini düşünmüşlerdir. Pippi de yalan söylüyor olabileceğini söyleyerek nereden yalan söyleme alışkanlığı kazandığını anlatmaya başlar. Yakın zamanda Kongo'ya gittiğini ve oradaki “hiçkimsenin doğruyu söylemediği” ve “hep yalan söylediklerini” anlatır. Birinci ve ikinci örneklerde verildiği gibi “zenci” gibi tek bir kelime veya kelime grubundan oluşan ırkçı bir ifade olmasa da Kongo'lular için farklı özellikler atfedilerek ötekileştirme yapılmıştır. Bu ötekileştirme bütün çevirilerde verilmiş olup dönem fark etmeksizin ayırıştırıcı niteliğini korumuştur.

Örnek 4:

ALM1	„Und jetzt, meine Damen und Herren, komme ich mit einem feinen Angebohd: Wer von Ihnen wagt, einen Ringkampf mit dem schdarken Adolf aufzunehmen, wer wagt zu versuchen, den schdärksden Mann der Welt zu besiegen? Hundert Kronen wärden ausgezahlt an den, der den schdarken Adolf besiegen kann. Hundert Kronen, bedanken Sie, meine Damen und Herren. Bitte sähr! Wer tritt vor?“ „Was hat er gesagt?“ fragte Pippi. „Und warum spricht er arabisch? “ „Er hat gesagt, daß der, der den großen Mann da verhauen kann, hundert Kronen bekommt“, sagte Thomas. (s. 64)
ALM2	»Und jetzt, meine Damen und Herren, komme ich mit einem feinen Angebohd: Wer von Ihnen wagt, einen Ringkampf mit dem schdarken Adolf aufzunehmen, wer will versuchen, den schdärksden Mann der Welt zu besiegen? Hundert Kronen wärden ausgezahlt an den, der den schdarken Adolf besiegt. Hundert Kronen, bedanken Sie, meine Damen und Herren. Bitte sähr! »Was hat er gesagt?«, fragte Pippi. »Und warum spricht er arabisch? « »Er hat gesagt, dass der, der den großen Mann da verhauen kann, hundert Kronen bekommt«, sagte Tommy. (s. 83)
EMİ1	"And now, ladies and gentlemen, I have a very special invitation for you. Who will challenge the Mighty Adolf in a wrestling match? Which of you dares to

	<p>try his strength against the World's Strongest Man? A hundred dollars for anyone who can conquer the Mighty Adolf! A hundred dollars, ladies and gentlemen! Think of that! Who will be the first to try?"</p> <p>"What did he say?" asked Pippi.</p> <p>"He says that anybody who can lick that big man will get a hundred dollars." answered Tommy. (s. 113)</p>
EMİ2	<p>"And now, ladies and chentlemen, now I haff a trully grand offer to make! Who among you vill dare attempt a wrestling match with Schtrong Adolf? Who vill dare defeat the world's schtrongest man? I'll pay a hundert kronor to whosoever can defeat Schtrong Adolf. One hundert kronor-keep that in mind, ladies and chentlemen! All right! Who vill schtep forward?"</p> <p>"What did he say?" asked Pippi. "And why is he speaking Arabic?"</p> <p>"He said that whoever can beat that huge man will get a hundred kronor." Said Tommy. (s. 123-124)</p>
EMT1	<p>"Şimdi de sayın baylar, bayanlar, Şimdi de en büyük gösterimizi sunuyoruz! Dünyanın en güçlü adamı Ayı Adolf'la güreşmek cesaretini gösterecek seyircimize binlerce lira armağan ediyoruz! Hodri meydan! Önerimizi kabul eden var mı acaba? "</p> <p>"Ne diyor bu adam ?" diye sordu Pippi.</p> <p>"Şu koca adamı pataklayana binlerce lira vereceklermiş", dedi Tomi. (s. 82)</p>
EMT2	<p>"Ve şimdi bayyanlay ve bayylay simdi siyze hayika biy teklifim vay! Ayanızdan kim Guclü Adolf'la güyesmeyi göyze alabiliy, kim dünyanın en guclü adamını yenmeyi deneyebiliy? Guclü Adolf'u yenecek oylana yüz kyyon veyeceğim, yüz kyyyon. Bayyanlar, bayyalar! Kim meydana çıkacak!"</p> <p>"Ne dedi?" diye sordu Pippi. "Niçin Arapça konuşuyor?"</p> <p>"O kocaman adamı pataklayana yüz kron verecekmiş." dedi Tommy. (s. 89)</p>

Tab. 12: Örnek 4: "Arapça"

Yukarıdaki örnekte Pippi ve arkadaşları Tommy ve Annika birlikte sirk giderler. Sirk müdürü yukarıda çevirilerde görüldüğü gibi düzgün konuşmamaktadır ve bazen söyledikleri anlamsız gelmektedir. EMA1 ve EMA2'de sirk müdürünün konuşmasının garipliği kelimelerin yanlış yazılmasıyla sağlanmıştır. Pippi anlamadığını "neden Arapça konuşuyor" diye sorar ancak bunu bu şekilde sormasının sebebi sirk müdürünün "konuşmasının anlaşılmazlığı ve komikliği" Arapça dili ile ilişkilendirilerek verilmiştir. Çünkü Tommy Arapça bilmemesine rağmen Pippi'ye adamın ne dediğini daha net bir şekilde açıklar. Burada Arapça ile yapılan ilişkilendirmenin hem o dili hem de o dili mensup insanların küçük görüldüğü izlenimini verir. Almanca çevirilerin ikisinde de bu olumsuz ilişkilendirme mevcuttur.

İngilizce çevirilerden EMİ1'de sirk müdürünün konuşması normal bir konuşma gibi çevrilmiştir. Bu sebeple de Pippi adamın ne dediği anlamasa da "neden Arapça konuşuyor?" gibi bir soru sormaz. Her ne kadar yukarıda belirtildiği gibi olumsuz ilişkilendirme yapacak durum ortadan kalkmış olsa da yazarın stiline müdahale edilmiştir. EMİ2'de ise sirk müdürünün tuhaf konuşması kelimelerin yanlış yazılması ile

sağlanmıştır. Ancak Pippi bahsi geçen çeviride “why is he speaking arabic?” (neden Arapça konuşuyor?) diye sorarak sirk müdürünün anlaşılmas ve komik konuşması ile Arapça arasında bir ilişki kurmuştur.

Türkçe çevirilere geldiğimizde ise EMT1’de yine EMİ1’deki gibi sirk müdürünün konuşması normal bir konuşma gibi bırakılmıştır. Ötekileştirici bir ifade yer almasa da yazarın stili kitabın türü de düşünüldüğünde olduğu gibi bırakılmalıydı. EMT2’de görüldüğü üzere sirk müdürünün konuşması komik ve anlaşılmazdır. Pippi, müdürün ne demek istediğini “Niçin Arapça konuşuyor?” şeklinde sormuştur. Böylece daha önceki çevirilerde kurulan olumsuz ilişki ötekileştirici şekilde EMT2’de de oluşturulmuştur. Öncelikli olarak çocukların kitaptan daha fazla keyif alması ve yazarın sirk müdürü hakkında yaratmak istediğini vermek adına anlaşılmas ve komik bulunan konuşması EMİ1 ve EMT1’de olduğu gibi bırakılması daha uygun olabilirdi. Diğer çevirilerde sirk müdürünün tuhaf konuşmanın aktarılmasıyla Arapça ile bir ilişkilendirme yapıldığı görülür.

Reiss’in dil dışı öğelerin incelenmesinde ise ortaya koyduğu birkaç farklı grup faktörü vardır. Dilsel öğelerin incelenmesinde kullanılan ırkçı ifadeler ve sömürgeleştirilmiş devletlere karşı oluşturulan basmakalıp düşüncelerin bağlama oturtulması için çevirilerin yapıldığı zamanda bu ifadelerin nasıl alımlandığı incelenecektir. Özellikle Almanca çevirilerde EMA1’de zenci anlamına gelen “Neger” kullanıldığı için Almanya’da kelimenin tarihçesi inceleme açısından önemlidir. İspanyolca “negro” kelimesinden gelen “Neger” kelimesinin Almanca diline girişi 18. yy.’da olmuştur (Stiftung gegen Rassismus & Antisemitismus t.y.). Kitabın 1949’daki Almancaya ilk çevirisinde “Neger” ırkçı ifadesinin bulunması ise henüz 4 yıl önce son bulmuş Üçüncü İmparatorluk (Drittes Reich) olarak da adlandırılan Nazi Almanya’sının etkisinden kaynaklanabilir. Bu dönemde ırkçılık Nazilerin bir devlet ideolojisi haline gelmiştir; Naziler, Romanlar, Zenciler, Yahudiler ve onların soyundan gelenleri aşağılamış ve saf Alman ırkından görmedikleri bu insanları alt insan (Untermensch) olarak nitelendirmişlerdir (Burleigh / Wippermann 1991: 50). Dolayısıyla ilk çeviride kullanılan bahsi geçen ırkçı ifadeyi temel alarak hâlâ tam anlamıyla Nazilerin etkisinden çıkılmadığı ve bu ifadenin doğal olarak algılandığı sonucuna varabiliriz. Asıl ilgi çekici olan ise incelemede kullanılan EMA1’in 2004 yılı basımında bu ifadenin hâlâ kullanılıyor olmasıdır. Bu durum, *İrkçılığa ve Hoşgörüsüzlüğe Karşı Avrupa Komisyonu*’nun (ECRI) (2001) Almanya’da farklı etnik kökenli insanların durumu ile ilgili raporunda şöyle açıklanabilir:

Almanya’da uzun süredir, hatta doğuştan beri yaşayan önemli sayıda farklı etnik kökene sahip insanlar olmasına rağmen, Almanya kendisini bir göç ülkesi olarak görmek konusunda isteksizdi. (ECRI 2001)

Alman halkının farklı etnik kökenli insanlarla kaynaşmada isteksiz olması EMA1’de ırkçı ifadenin yer almasının sebebi olabilir. Her ne kadar 2009’dan sonraki basımlarda bahsi geçen ırkçı ifade çıkarılmış olsa da Birleşmiş Milletler’in (2010) ırkçılık ve ayrımcılık ile ilgili raporu Almanya’nın ırkçılıkla başa çıkabilmesi daha fazla çaba göstermesi gerektiğinin altını çizer. 20. yy.’ın ikinci yarısında Afrika ülkelerinin sömürgecilikten kurtulması, ABD’deki siyah sivil haklar hareketini başlatmıştır (Stiftung gegen

Rassismus & Antisemitismus, t.y.). Bahsedilen girişimler siyahların beyazların üstünlüğüne karşı direnişlerini ifade etmekteydi. Bu bağlamda siyahiler, “nigger” kelimesinin kullanımına 19. yy.’ın sonlarına doğru karşı çıkmaya başlamışlardı. Bu ırkçı ifade kölelik ile bağdaştırıldığı için direnişlerinin önemli bir parçasıydı. Dolayısıyla İngilizce çevirilerde “nigger” kelimesininin kitapta kullanılmadığını görüyoruz. Bunun yerine İngiltere’deki ilk basımı (1954) olan EMİ1’de “cannibal” (yamyam) kullanılmıştır. “Cannibal” ifadesinin seçimi tesadüf veya ırkçı imgeyi hafifletmek için değildir. Hatta belli açılardan basmakalıp düşünceleri pekiştirdiği için daha kötü olduğu söylenebilir. Özellikle Avrupa’da “yamyam” ifadesi Sömürgecilik döneminde emperyalist söylemi güçlendirmek için gelişmiş ve sömürgeci devletler Afrikalıları ve diğer yerlileri ötekileştirmek için kullanmışlardır (Rice 1998: 110). EMİ2’de “cannibal” yerine “native” (yerli) kullanımı tarihsel açıdan önemlidir. “Native” kelimesi Kristof Kolomb’un Hindistan’ı bulduğunu zannederek Amerika’yı keşfetmesi ve kıtanın yerlilerine “Indian” (Hintli) olarak yanlış adlandırma yapmasının ardından alternatif olarak çıkmış bir ifadedir (Kesler 2021: 2). Ancak bahsi geçen alternatif ifade tarihsel bağlamda sömürgecilikle ilişkilendirilmiş ve yerliler kendilerini “öteki” olarak görmeye başlamışlardır (Smithers 2014: 5). Bu bağlamda günümüzde önceden ismi verilmiş belli organizasyon ve kurum adlarının dışında “native” kelimesinin kullanılması küçük düşürücü bir ifade olmasından dolayı uygun olmamaktadır (Kesler 2021: 7).

Türkiye’de “zenci” kelimesinin kullanımı tartışma yaratmış bir konudur. Kelime aslen İngilizce’de “negro” kelimesinin karşılığı olan beyaz olmayan i.e. “siyah ırktan olan, siyahi adam” anlamına gelmektedir (TDK, t.y.). Osmanlı zamanında Arapça’dan dilimize girmiş “zenci” kelimesi her ne kadar siyahi insanları aşağılamak için kullanılmamış olsa da Batı dillerinden gelen “negro” ile eşdeğer tutulduğu için kelimeye olan bakış açısı son yıllarda değişmeye başlamıştır (Şeker 2020). Dolayısıyla 1999 basımlı EMT1 çevirisinde dönemin şartlarında ifadenin doğal karşılanmasından dolayı “zenci” kelimesinin kullanılması şaşırtıcı değildir. Günümüzdeki en güncel basımda EMT2’de tartışmaya daha açık bir ifade olmasından dolayı “siyahi” kelimesi dönemin şartlarına göre çevirmen tarafından tercih edilmiştir.

Sonuç

Araştırmanın sonucunda *Pippi Uzunçorap* adlı çocuk kitabında bulunan ırkçı ve sömürgeci basmakalıp imgeleri pekiştiren ifadelerin Almanca, İngilizce ve Türkçe farklı iki yeniden çevirilerinde nasıl aktarıldığı politik doğruluk çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Politik doğruluğun kelime düzeyinde çevirmenler tarafından genel anlamda gerçekleştirildiği söylenebilir. Almanca çevirilerden “Neger” kelimesi yerine “Südseekönig” ve başka bir örnekte “Eingeborene” ifadelerinin; İngilizce çevirilerde “cannibal” kelimesinin yerine “native” ifadesinin ve Türkçe çevirilerde ise “zenci” kelimesinin yerine “siyahi” ifadesinin kullanılması çevirmenlerin ve yayınevlerinin çocuk kitaplarında ötekileştirmeyi engellemek için çaba sarf ettiklerinin göstergesidir. Çevirilerin yapıldığı dönem incelendiğinde politik doğruluk çerçevesinde seçilen bazı

kavramlar zaman içerisinde değişen anlamlarından dolayı eleştirilmiştir. Ancak kavramların çevirilerin yapıldığı dönemde “doğal” karşılandıkları saptanmıştır.

Politik doğruluk kavramını eserde yalnızca kelime ve kelime grupları üzerinden değil de belli bir grup için yaratılan imaj üzerinden incelendiğinde çevirmenlerin ötekileştirici imajları çevirilerinde değiştirmedikleri ortaya çıkmıştır. Dilsel öğelerin incelenmesinde bazı ülkelere karşı Batılı ülkelerin bakış açısı verilmiştir. Eserde olayların İsveç’te geçtiği bilindiğine göre bahsi geçen sömürge devletlerin kültürlerinin “tuhaf” olarak görüldüğü ve söz konusu tutumun eser boyunca pekiştirildiği görülmüştür. Bu pekiştirilmenin Pippi’nin arkadaşları olan Annika ve Tommy üzerinden yapılmış olması dikkat çekicidir. Bu iki çocuğun bahsedilen kültürlerle etkileşime girmemiş olması kendilerinden farklı olanı “öteki” olarak görmelerine sebep olmuş olabilir. Özellikle üç dildeki en yeni basımlarda bile ötekileştirici imajlara halen yer verilmesi eseri okuyan çocukların bilinçaltına istemsiz bir şekilde yerleşmesine sebep olabilir. Dolayısıyla her ne kadar çevirmenler politik doğruluk yaklaşımıyla kelime düzeyinde yeniden çevirilerde değişiklik yapmış olsalar da sömürgeci imajlarla ilgili değişikliklerin yapılmaması eserin en yeni basımlarının çocuklar için tamamen ötekileştirmeden uzak olamamasına sebep olmuştur. Politik doğruluk kavramının önemi yeniden çeviri bağlamında sürdürülebilir bir eğitim yaratmak adına daha çok ele alınması gereken bir konu olduğu aşikârdır.

Sonuç olarak çevirmenlerin ve yayınevlerinin çocukların bilinçli bireyler olarak yetişmesindeki ilk adım olan çocuk kitaplarında politik doğruluk kavramını daha geniş bir perspektifte ele almaları gerekmektedir. Bahsi geçen perspektifi çevirmenlere kazandırmak için çeviri eğitiminde politik doğruluk kavramının öneminin belirtilmesi gerekir. Ayrıca çevirmenlere kaynak metnin kutsal olmadığı gerekirse çağın değerlerine uygun olmayan düşünceleri içeren eserlerde kelime dışında da köklü değişiklikler yapılabileceği fikri çeviri eğitiminin temel konularından biri olmalıdır.

Kaynakça

Altınkaya Nergis, Dilek / Hacıköylü, Büşra (2023): Alman Çocuk Edebiyatı Örneği ile “Politik Doğruluk” Kavramı. *Söylem Filoloji Dergisi*, 8(1), 166-189.

Bildik, Cüneyt (2015): *Akademik Çeviri Eğitimi ve Çevirmen Yeterlilikleri*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Birkan-Baydan, Esra (2016): Çeviri Eğitiminde Çeviri / Çevirmenlik Edinci: Problem Çözme Ve Karar Verme Konusunda Bir Farkındalık Uygulaması. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi*, 4(7), 103-125.

Birleşmiş Milletler (BM) (2010): *Report of the Special Rapporteur on contemporary forms of racism, racial discrimination, xenophobia and related intolerance, Githu Muigai*. https://www2.ohchr.org/english/issues/racism/rapporteur/docs/A_HRC_14_43_Add.2.pdf. (En Son Erişim: 22.01.2024).

Burleigh, Michael / Wippermann, Wolfgang (1991): *The racial state: germany 1933-1945*. Cambridge: Cambridge University Press.

Colina, Sonia (2015): *Fundamentals of Translations*. Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139548854.

Demoiny, Sara / Baggett, Hannah / Strunk, Kamden (2020): "Chapter 62 Political Correctness". *Encyclopedia of Critical Whiteness Studies in Education* kitabında. Leiden: Brill. https://doi.org/10.1163/9789004444836_062.

Doğan, Coşkun (2018): Çeviri Etkinliğinde Kavram Karmaşası. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 04 (01), 120-126.

Donadio, Rachel (2014): *Sweden's Storybook Heroine Ignites a Debate on Race*. <https://www.nytimes.com/2014/12/03/arts/television/pippi-longstockings-words-to-be-modified-for-tv.html>. (En Son Erişim: 12.01.2024).

European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) (2003): "Third report on Germany", Strasbourg: Council of Europe, s. 13, madde 29.

Fleischhauer, Jan (17.01.2023): *Auf dem Weg zur Trottsprache*. (<https://www.spiegel.de/politik/deutschland/warum-kinderbuecher-politisch-korrekt-umgeschrieben-werden-a-878115.html>) (En Son Erişim: 10.03.2024)

Flood, Alison (09.11.2011): *Pippi Longstocking books charged with racism*. <https://www.theguardian.com/books/2011/nov/09/pippi-longstocking-books-racism>. (En Son Erişim: 03.05.2024)

Hübert, Hennig (3.3.2011): *Südseekönig statt Negerkönig*. (<https://www.deutschlandfunk.de/suedseekoenig-statt-negerkoenig-100.html>) (En Son Erişim: 10.03.2024)

Hürriyet (2013): Çocuk kitaplarında 'zenci' olmayacak. <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/cocuk-kitaplarinda-zenci-olmayacak-1361242> (En Son Erişim: 10.03.2024)

Kesler, Linc (2021): *Indigenous Peoples: Language Guidelines* [ver. 3]. The University of British Columbia.

Koskinen, Kaise / Paloposki, Outi (2010): "Retranslation.", *Handbook of Translation Studies: Volume 1* kitabından, Yves Gambier ve Luc van Doorslaer (Ed.), 294-98. Amsterdam: John Benjamins.

Lindgren, Astrid (1954): *Pippi Longstocking*. (E. Hurup, Çev.). Oxford: Oxford University Press.

--(1999): *Pippi Uzunçorap Issız Köşkte*. (Ş. Alpay, Çev.). İstanbul: Can Yayınları.

--(2004): *Pippi Langstrumpf*. (C. Heinig, Çev.). Hamburg: Friedrich Oetinger.

--(2007): *Pippi Longstocking*. (T. Nunnally, Çev.). New York: Viking Press.

--(2020): *Pippi Langstrumpf. Alle Abendteuer in einem Band*. (C. Heinig, Çev.). Hamburg: Friedrich Oetinger.

-- (2021): *Pippi Uzunçorap*. (A. Arda, Çev.). İstanbul: Pegasus Yayınları.

Loury, Glenn (1994): Self-censorship in public discourse. *Rationality and Society*, 6:4: 428-61.

Milliyet (2013): Çocuk kitaplarında 'zenci' olmayacak. <https://www.hurriyet.com.tr/avrupa/cocuk-kitaplarinda-zenci-olmayacak-1361242>. (En Son Erişim: 12.01.2024).

Rabensjorgen (t.y.): *Boken om Pippi Långstrump*. <https://www.rabensjorgen.se/bok/9789129696370/boken-om-pippi-langstrump#:~:text=En%20rolig%20aktivitetsbok%20i%20ett,fr%C3%A5n%204%20%C3%A5r%20och%20upp%C3%A5t!&text=Recept%20fr%C3%A5n%20ber%C3%A4ttelserna%20om%20Pippi,hela%20familjens%20favorit%20David%20Sundin!>). (En Son Erişim: 03.05.2024)

Reiss, Katharina (1986): *Möglichkeiten und Grenzen der Übersetzungskritik* [3. Baskı]. Münih: Hueber Verlag.

Rice, Alan (1998): “Who’s Eating Whom”: The Discourse of Cannibalism in the Literature of the Black Atlantic from Equiano’s “Travels” to Toni Morrison’s “Beloved.” *Research in African Literatures*, 29(4), 107–121. <http://www.jstor.org/stable/3820846>.

Smithers, Gregory (2014): “Introduction: “What Is an Indian?”— The Enduring Question of American Indian Identity”, *Native Diasporas* kitabından, (ed) Newman, Brooke N. Nebraska: University of Nebraska Press. s. 1-27.

Şeker, Cafer Talha (2020): *Afrikalılar Zenci Değil Midir? “Zenci” ile “Negro” Aynı Mıdır?. Ortadoğu ve Afrika Araştırmacıları Derneği*. <https://ordaf.org/afrikalilar-zenci-degil-midir-zenci-ile-negro-ayni-midir/> (En Son Erişim: 22.01.2024).

Şirin, Mustafa Ruhi (2007): *Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış- Çocuk Edebiyatı Nedir Ne Değildir?-*, Ankara: Kök Yayıncılık.

Stiftung gegen Rassismus & Antisemitismus (GRA) (t.y.): Das N-Wort stammt vom lateinischen Wort für «schwarz» (niger) ab und ist eine abwertende Bezeichnung für People of Colour. <https://www.gra.ch/bildung/glossar/neger/>. (En Son Erişim: 22.01.2024).

TDK (t.y.): Zenci. <https://sozluk.gov.tr/>. (En Son Erişim: 22.01.2024).

Tunç, Abdülkerim (2023): *Popüler Amerikan sinemasında bir ideoloji olarak politik doğruluk*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

Yalçın, Alemdar / Aytaş, Gıyasettin (2002): *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçag Yayıncılık.

Zeit (2013): Höher Gebildete gegen Streichung von “Neger”. <https://www.zeit.de/kultur/literatur/2013-01/umfrage-neger-kinderbuecher>. (En Son Erişim: 13.01.2024)